

merzlica, niso zato pripravna vsa deteta. Ako se detetu prikažejo ravno zobje, ali če ima kako drugo, posebno pa, če ima očesno bolezen, ni za cepljenje. Ravno tako se tudi preslabotnim in premladim detetom ne smejo kože cepiti, kajti lahko potem nevarno zbolé.

Dopisi in novice.

Iz pod Grintovca. Tvoje vabilo, ljubi „Tovars“, da bi se vsi kranjski učitelji združili in pristopili v novo učiteljsko društvo na Kranjskem, me je zeló, bi rekel, do solz ganilo. Kdo kje potrebuje več podpore in spodbude, kakor ravno ljudski učitelj? in kje bi je dobival, če ne iz svojega tabora? Vse na svetu je tako vstvarjeno, da si mora samo pomagati, če hoče shajati in napredovati; vsem kliče pregovor: „Pomagaj si sam, in Bog ti bo pomagal!“ Mi učitelji to resnico davno davno skušamo, in kdo bi bil li tako aboten, da bi p e č e n i h t i c pričakoval od drugod, kakor sam od svojega truda in prizadevanja! Bratje, sedaj je čas, da tudi mi na Kranjskem vstanemo iz terdega spanja, da ne hodimo posamni — temuč v družbi, v pravi bratovski zlogi, iz ktere nam blišči boljša prihodnost. Naše učiteljsko društvo mora biti pravo krepko zavetje v vseh naših okoliščinah. Kedar bode komu treba tolažbe, dobiti je more v društvu, — kedar bode kdo iskal pomoči, prihiteti mu more društvo na pomoč, — kedar bode kdo potreboval dobrega sveta, dati mu ga more društvo, z eno besedo: učiteljsko društvo mora biti vsakemu učitelju v se. Kedar pridem v Ljubljano, bodem naj pred prašal po mirni sobi učiteljskega društva, in tam upam dobiti vsaj ktereга svojega brata, ki mi bode vedel o tem društvu veliko veselega povedati. Z Bogom, ljubi „Tovars“. Bog ti daj srečo in pogum!

Iz Gorenskega. So gospodje, ki mislijo, da učitelj povzdigo sadjereje ne more drugače pospeševati, kakor, če ima sam manjši ali večji sadjerejni vert. Tim v dokaz, da to ni res, in sodelalcem v spodbudo, da se v sadjereji veliko lahko zgodi, akoravno kdo nima ne velike, ne majhne sadjerejne šole, povem to le:

Pred dvema leti je bilo, ko na Gorenskem nekemu možu rečem: Vi imate velik zelnik, zelje je pa silno dober kup (100 glav je 1 gold. 30 kr. veljalo). Pustite svojemu sinu, da na koncu zelnika stirjaški seženj z jabelčnimi peškami obseje, kako, mu rad pokažem. Mož je bil zadovoljen. S sinom posejeva nekaj pešek. V šolskih jesenskih praznikih predlanskega leta sem imel priložnost, imenovano gredico ogledati, drevesca so bila 3' do 5' visoka, lepo opleta in silno lepa; fantu pokažem, kako naj spomladi te divjake požlahtni. Okoli sv. Jurja letos dobim pismice od imenovanega mladenča, da je vse divjake 3" do 5" od tal pocepil. O letošnjih jesenskih šolskih praznikih pridem zopet v ta kraj; prva pot mi je do požlahtnjenih jabelk.

Kako se začudim, ko vidim okoli pedeset cepljenih drevesec, naj več po 4' do 5' visokih, čvrstih in ravnih kot sveča. Mož in njegov sin se čudita, da so spomladi pocepljena drevesca tako zala zrastle

in se tako zelo zdebela; meni sta se pa tudi zahvaljevala, da sem ju podučil, da bota s tako majhnim trudom in brez izdajanja denarja prišla k lepim drevescem. Čez dve leti bodo že dobra, da se na stanovitne kraje presadijo. Letos sta še dva druga dečka iz te vasi ravno tako peške nasejala, ker si po tej poti hočeta drevesec rediti; tako bode rastlo veliko iz majhnega. Dragi sodelalci, kateri nimate sami vertov, naj vsak še letos saj po tej poti poskerbi in za sadjerejo kaj stori; v malo letih bode naša domovina lep sadni vert.

Iz Predoselj nad Kranjem. Novo leto imamo. „Z Bogom začni vsako delo, da bo dober tek imelo“ tako beremo v našem šolskem berilu. Tudi ti, „Tovarš“, začnenjaš danes svoj deveti tečaj in vem, da ti je o novem letu tudi ta pomenljivi pregovor pred očmi. Bog te ohrani še mnogo let v prid nam slovenskim učiteljem in na blagor domačega šolstva! Upamo, da boš nam tudi za naprej zvest tovarš v vseh zadevah in primerljajih našega težavnega stana. V svojem povabilu v zadnjem listu preteč. l. si prav rekel, ko si djal: Če smo učitelji kedaj potrebovali svojega lista, ga potrebujemo gotovo sedaj, ko se nam začnenja nova doba“. Bog daj, da bi se tvoje pravično voščilo — da o novem letu ne bode nikjer slovenskega učitelja, ki bi ne imel svojega „Tovarša“ — prav do pičici uresničilo, kajti le tako, če se bomo učitelji eden z drugim in vsi z vsemi dobro porazumljevali, bomo čakali boljših časov, kakršnih si sami za se in za šolstvo voščimo. Žalostno je, da še sedaj nismo vsi slovenski učitelji toliko napredovali, da bi spoznali, kako treba nam je edinosti in zloge, ktero pa si ravno stvarimo s svojim šolskim časopisom. Naprej, dragi bratje! hitimo za omiko, da nas omika ne prehití in za seboj ne pusti!

Iz Ternovega na Notranjskem. Jako važen je za nas ljudske učitelje, in verlo lepša liste „Tovaršev“, spis z naslovom: „Zemljepisje v ljudski šoli“. Prav bi bilo, da bi se ta spretni spis, enako g. Živkovtomu sestavku: „Človek in narava“ še posebej tiskal. Tako bi ga dobila v roke tudi naša mladost. To pa bi bilo gotovo veliko vredno! — Prašam pa dalje: ali bi ne bil to velik napredek, ako bi dobili v naše ljudske šole knjižico „Zemljepisje“? Ker imamo g. Kozlerjev „zemljevid“ slovenskih dežel, bi potem mladino prav lahko učili v zemljepisju, kajti imenovana knjižica bi obdelovala ravno te dežele, ki je ima zemljevid. Torej mislim, da bi nikakor ne bilo napačno, ako bi se spolnila moja, in gotovo vsacega družega slovenskega učitelja želja, da se spis v „Tovaršu“ „Zemljepisje v ljudski šoli“ še posebej dá natisniti! ¹⁾ Po pravici ti povem, ljubi „Tovarš“, da te vselej težko pričakujem 2. in 16. dan v mesecu, ker te te dni navadno dobivam. Ne vem, da si se mi tako prikupil. Čudno je, res prečudno je, da ti nekteri učitelji še vedno herbet obračajo, ter ti zapirajo vrata. ²⁾

Iz Notranjskega. (Napredovanjska kmetijska šola.) Po spodnjem Avstrijskem in tudi nekoliko drugod snujejo tako imenovane

¹⁾ To bomo poskerbeli.

²⁾ „Prazni klasi nosijo glave visoko“.

„napredovanjske kmetijske šole“, ker sl. ministerstvo kmetijstva v svoji spomenici želi, da bi se v vsi Avstriji vpeljale take šole, za katere naj bi res vsakrteri učitelj si prizadeval, da jih osnuje, ker te so potrebne, če hočemo na boljše priti. V tej šoli naj bi se vsi v kmetijstvo spadajoči nauki po okoliščinah kraja podučevali. Tukaj naj bi se podučevalo v sadjereji, murvoreji, v svilstvu, vinstvu, živinoreji, čebelarstvu, poljedelstvu, gozdnarstvu in sploh v kmetijski kemiji. Mislim, da na Kranjskem naj bolj kaže, da bi se take šole imele ob nedeljah in praznikih popoldne po božji službi. Tudi se bodo kraji dobili, da se bodo v zimskih večerih lahko vstanovile. Na Kranjskem naj sedanjí dečki nedeljske šole in tudi drugi starejši ukaželjni hodijo v take šole. Da bo pa učitelj mogel tu podučevati, mora mnoge slovenske in nemške kmetijske knjige brati.³⁾ Vodilo učiteljev za te predmete na Slovenskem naj bi bilo: „Ponovilo potrebnih naukov za nedeljske šole na kmetih, 3. del,“ ker v tej knjigi, ki jo je sl. ministerstvo priporočevalo za nedeljske šole, se popisujejo imenovani predmeti razun kmetijske kemije. S temi bukvami, če jih učitelj zna rabiti, se bo veliko veliko storilo za našega, še premalo podučenega kmeta. Za poduk v kmetijski kemiji naj si vsak učitelj preskerbi Vertovčevu „kmetijsko kemijo“, ⁴⁾ ker ta knjiga obsega vse od kemije, kar smo se na Dunaju po 2 uri na dan od nje učili.

Ker je pri takih učbah kazalni poduk naj bolj tehten in zdaten, si bo moral učitelj po moči tudi te pripomočke poskerbeti. Sadjerejno šolo bo učitelj sam napravil. Čebelarstvo se z majhnimi stroški prične, ali pa se kak čebelar v vasi dóbí, da rad svoje čebele ukaželjni mladini razkazuje. V drugih predmetih se bo tudi manj ali več v kazalnem poduku storilo in tako se bodo ti nauki pospeševali; zatorej, sbratje! podučujmo na podlagi imenovanih knjig, in prepričali se bomo, da nam bo domovina v malo letih za to hvaležna, na drugi strani bomo pa kazali, da blage namene sl. ministerstva razumemo in z združenimi močmi pospešujemo blagor Avstrije.

— Gospod Milivoj iz pod Triglava se jezí, da mu od onih učiteljev, ki so letos pretečene jesenske praznike bili na Dunaju, nobeden kaj o tem ne spisuje. Jaz mislim, da je komaj kteri iz med 200 na Dunaju bivših učiteljev bolj popolnoma popisal, kaj, kako, koliko in s kterimi pripomočki smo se učili, kakor ravno „onih eden“ namreč g. J. Tomšič v „Novicah“. Tudi menim, da so „Novice“ časopis, iz katerega je svet zvedel, da nismo hodili po svetu za „nebodigatreba“. Ker nam je g. Tomšič že na Dunaju rekel, da bo on v „Novice“ vse napisal, kako in kaj se je tam godilo, smo pa drugi molčali. Dr. Costa je tudi une dni sam poročal, koga in kako so na Dunaju v gospodarskem kongresu govorili in sklepali, pa mislim, da nihče ne tirja ravno o tej reči tudi od g. Zevnika kak spis. Zakaj je pa g. Tomšič v „Novice“ pisal namesto v „Tovarša“, naj ga pa g. Milivoj samega vpraša. Da bi se ravno tista reč v

³⁾ Silno koristne knjige o kmetijstvu, katere smo na Dunaju od sl. ministerstva dobili, tudi radi posodujemo, svojim bližnjim sosedom, da jih preberejo. Pis.

⁴⁾ V srcu me je bolelo, ko sem slišal od več slovenskih učiteljev, da imenovanih dveh knjig ne poznajo. Pis.

„Novicah“ in „Tovaršu“ obdelovala, se mi ne zdi sposobno, ker vsak domoljubni slovenski učitelj prebira „Tovarša“ in „Novice“. Pisavec teh verstic je sicer tudi v eni in drugi reči, katero je na Dunaju videl in zvedel, menil pisati, pa misli, da se ne spodobi, ker, kar je g. Tomšič prav dobro pričel, bo gotovo ravno tako dobro tudi doveršil, in kar eden dobro naredi, tam ni treba dveh ali več pomagačev.

Iz Ljubljane. Kakor druga leta, tako so tudi letos imeli otročiči ljubljanskega mesta in z njimi tudi njih dobrotniki in dobrotnice v nedeljo pred božičem, veseli božični kres v ljubljanski čitalnici; razloček je bil le ta, da število obdarovancev še nobeno leto ni bilo toliko, kakor letos: 104, — 59 dečkov in 45 deklic — oblečeni od nog do glave; to ni kar si bodi, pa se je vendar letos zgodilo. Tu se vidi, kaj stori vse združena moč in nevtrudljiva pridnost. Sej pri gospodu dr. Orlu domače gospé in druge 6 tednov niso družega delale, nego otrokom obleko pripravljale in šivale. To početje se je nekako v našem mestu udomačilo, in ljudje brez razločka v jezicih obilno donašajo svoja darila, ker le tako je mogoče izpeljati delo, ki višej stane od 900 gl.

Omenjeno nedeljo o pol enajstih se zberó dečki iz raznih šol v mestni šoli pri sv. Jakupu in gredo do čitalnice, kjer se jim deklice iz nunske šole pridružijo. Marsikteremu otroku se je videlo na opravi, kako zeló je potreben obleke, in vsacega človekoljuba je moglo v serce ganiti, videti, koliko obleke so pridne gospe in gospodičine v tem kratkem času naredile.

V čitalnici se je zbralo k tej svečanosti prav obilo odličnih gospodov in gospá, med njimi tudi gospod stolni dekan dr. Pogačar, in visokorodna gospá pl. Konrad-Eibesfeldova. Gospod dr. Orel, začetnik in duša vsega tega početja, je povdarjal v svojem nagovoru, da se je to početje v Ljubljani nekako udomačilo, in drevo pred 4 leti vsajeno je posebno letos obilen sad obrodilo, ter pristavi na koncu svojega govora, da to početje ne sme v Ljubljani nikdar prenehati, kar mu gotovo vsi iz serca priterjujemo. Čitalničini pevci eno zapojó in potem dobé iz rok plemenite gospé Konrad Eibesfeldove deklice svoja darila; gospod stolni dekan pa delé dečkom njih odmerjeno obleko. Otroci se napravijo v novo prazno obleko, ktera se jim je kaj lepo podajala, ker g. mojster Maršalek zna to prav lepo vrediti. Otroci sami ne vedó, pri čem da so, ko pridejo z novo obleko v dvorano. Tukej so prav lepo in kerščansko otrokom in vsem nazočim govorili gospod dekan, ter nas spominjali revščine, v kateri je sin božji na svet prišel; primerno so povzdigovali kerščansko ljubezen in usmiljenje do ubogih ter omenili tudi ranjkega g. prošta Antona Kosa, ki so lani otrokom darove delili, pa jih tudi v svoji oporoki niso pozabili, in so otroke opominjali k rednemu šolskemu obiskovanju, k lepemu življenju in k hvaležnosti do dobrotnikov, kateri so jim letos zopet tako vesele božične praznike napravili; poslednjič se pa zahvaljujejo v imenu otrok vsem dobrotnikom in dobrotnicam. — Na mizah se pa še nekaj bilo za otroke pripravljenega — pogača, katero so naši peki za „Bog plačaj“ spekli, in jubelka. Obdarovani otroci se veselo razidejo; tudi mi nazoči smo se z otroci vred veselili, in Boga hvalili, da je na-

klonil serca dobrih ljudi, ki pripomorejo, da uboge sirote morejo v zimskem času v šolo hoditi. Radostnega serca kličemo: Bog poverni vsem dobrotnikom in dobrotnicam v našem mestu stoterno, kar so tukaj ubogim otrokom storili! Bog obudi v svoji milosti tudi v prihodnje naši šolski mladosti blagih dobrotnikov!

— „Jezikčnik,“ ali pomenki o slovenskem pisanji, ki ga je snoval doslej pet let učeni g. prof. J. Marn, in je v začetku preteklega leta hotel že omolkniti, se nam je vendar še ohranil. Kakor je bravec „Učit. Tovarša“ znano, je spremenil nekoliko svojo podobo, in v dobri, mimo prejšnje še bolj doveršeni obliki razkazuje tesno zvezo med staro in novo slovenščino, ter uči, kako naj se novoslov. jezik množi in olikuje po starem. Razgovori se veršijo po Fr. Miklosičevem velikem staroslovenskem slovarju l. 1862. - 1865., in za stsl. glasove, za ktere v novoslovenščini nimamo lastnih čerk, se rabijo posebna znamenja tudi po Miklosičevi velévi, da se na pr. g naj bere kakor en, a kakor on, i na kratko kakor v besedi sit, ū kakor v besedi kes, é kakor naše e v besedah vest, lep, y skoro tako kakor nemški ū ali česki y (Prim. „Uč. Tov.“ 1868. l. 2. str. 21). Dosedanji razgovori segajo do čerke L, in se dobivajo v nekaj malo iztisih tudi posebej pri bukvarju g. Gerberju. Obsirniše razjasnjenje teh pomenkov se bode dalo na koncu. Želeti je, da bi ljubitelji slovenskega jezikoslovja pospeševali to početje, katero mnogo koristiti utegne zlasti šolski mladini, pa tudi starejim Slovencem, da bolje umevajo sedanje na podlagi nekdanje slovenščine olikano pisanje.

— Artistično-litografični inštitut gosp. Ant. Hartinger-ja na Dunaju je po nasvetu naše kmetijske družbe gosp. Janezu Zafokarju, dobroznanemu pisatelju kmetijskih knjig, izročil prestavo nemških razjasnil v slovenski jezik lepe knjige, ki v podobah predstavlja kmetijsko-gozdarsko gospodarstvo. To delo, za šolo in domač poduk pripravno, bode kmalu dodelano, in kakor gosp. Hartinger piše odboru kmetijske družbe, je presvitli cesar iz lastne blagajnice podariti blagovolil velik znezek, da se šolam vseh dežel iz tega denarja brez plačila pošiljajo te podobe.

— (Zahvala.) V dolžnost si štejem, da se javno zahvaljujem vsem blagim dobrotnikom in dobrotnicam za njih bogate milodare in nevtrudljivo marljivost, po kateri so pripomogli, da je bilo letos obdarovanih 32 otrok naše šole, bivajočih v št. Jakobski in trnovski fari. Spolnovaje to svojo dolžnost tudi v prihodnje priporočam našo ubogo mladino blagosrčnim dobrotnikom in dobrotnicam v našem mestu.

Janez Rozman,

zač. ravnatelj mestne glavne šole pri sv. Jakobu v Ljubljani.

— Dunajski časopisi pišejo sedaj mnogo o postavi šolskega nadzora, in pravijo, da se je bati, da vlada ne bode poterdila vsega, ker so zahtevali nekteri deželni zbori. Tako je, n. pr. tiroljski deželni zbor marsikaj sklenil, kar se nikakor ne vjema s postavo 25. maja preteč. l. Tudi kranjski deželni zbor je s tiroljskim, akoravno ne po vsem, vendar zelo na enaki poti, da se namreč cerkvi dovoljuje več, kakor kaže postava 25. maja preteč. l. V drugih

krajih pa so deželni zbori na nasprotni strani od vladinega predloga tudi predaleč zašli, da bi se jim moglo ugajati. Kaj bo o vsem tem vlada ukrenila, bomo kmalu izvedeli.

— G. Jož. Vogriču, prejšnjemu vodju c. k. normalke v Gorici, je presvittli cesar podelil zlati zaslužen križec s krono.

— Prišlo so še pred prazniki na svetlo naznanjene „Cerkvene pesmi“, ki jih je za petje postavil Fr. Gerbec, in obsegajo te le pesmi z lepimi cerkvenimi napevi: „Sveti večer“ („Poglejte čudo se godi“, Bl. Potočnikove bes.), „Sveti večer“ („Zveličar preljubi je prišel na svet“, A. Praprotnikove bes.), „Molite v“ (Iz globine, A. Praprotnikove bes.), „Pred sv. obhajilom“ („K tebi, k tebi“, Radoslavove bes.), „Po sv. obhajilu“ („Serce v v milih čutih“, T. Zupanove bes.), „Jezus moje želje“ („Kje je Jezus“, A. Namretove bes.), „Hrepenenje po Jezusu“ („Prijetelji, povejte mi“, J. Virkove bes.), „Jezus sladko ime“ („O Jezus presladko ime“, J. Bilčeve bes.) Priporočamo te pesmi vsem pevcem in orglavcem, ki ljubijo lepo cerkveno petje. Pri g. skladatelju ta zvezek velja 50 kr. — pri bukvarjih pa bode dražji.

— Slavno c. k. ministerstvo za poduk je tukajšnji privatni glavni šoli gosp. Alojzija Waldherr-ja podelilo javno pravico.

Učiteljsko društvo na Kranjskem.

K učiteljskemu društvu so pristopili gg.: Andrej Praprotnik, Leopold Belar, France Raktelj, Matej Močnik, vsi učitelji v mestni glavni šoli v Ljubljani; Mihael Lazar, ravnatelj v glavni šoli v Kranju; Gregor Arko, učitelj v Trebnem; Ivan Cetelj, učitelj v glavni deški šoli v Skofjiloki; Ivan Tomšič, Janez Eppich, Mihael Putrè, Jakob Schott, France Gerkman, France Lesjak, Jožef Stupar, vsi učitelji v c. k. normalki v Ljubljani; Jožef Klemenčič, katehet v c. k. normalki v Ljubljani; Alojzi Waldherr, imetnik privatne glavne šole v Ljubljani; Leopold Armič in Andrej Pernè, učitelja v tej šoli; Luka Jeran, vrednik „Zgodnje Danice“; Jožef Marn, c. k. profesor v Ljubljani; France Kenda, učitelj v Semiču; Peter Cebin, učitelj v Kranji; Janez Brezic, učitelj v Leskovcu; R. Milic.

Listnica. G. A. K. v košanski dolini: Vaš dopis nam je všeč, vendar ga še sedaj iz mnogih vzrokov ne moremo natisniti. Ne pričakujmo še sedaj skoro nemogočih reči! — Nekterim drugim gg. dopisnikom: Prosimo, nikar ne bodite hudi, če vsakemu vsega ne natisnimo, ker ni zanimivo in za tisk pravno vse, kar se posamesnemu dobro dozdeva. G. M. v R.: Obljubili ste nam za novo leto kaj; prosimo! G. J. L. W. pri sv. Kr.: Vaši napevi so hranjeni pri vredništvu „Uč. Tov.“; radi bi bili že ktere iz med njih natisnili, ko bi nam ne manjkalo časa in denarja za dragi notni tisk. „Tovars“ ima za take stroške še vse premalo materialne podpore. G. Fr. L. na Lr.: Kakor ste poslali, je prav.

Pervi list „Uč. Tov.“ pošljemo še vsem dose-danjim čast. g. g. naročnikom, ter prosimo, da bi se do 15. t. m. oglasili vsi, ki hočejo „Tov.“ še dalje prejemati. Učitelji, domoljubi, podvizajte se!

Odgovorni vrednik:
Andrej Praprotnik.

Tiskar in založnik:
Jož. Rudolf Milic.